

Το Ενημερωτικό Δελτίο της Λέσβου

Ενημέρωση σχετικά με τη δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη Λέσβο
από το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και την Oxfam

Οι κάτοικοι του καταυλισμού φορώντας μάσκες στέκονται στην ακτή δίπλα στον καταυλισμό στην περιοχή Μαυροβούνι. Μάρτιος 2021. Φωτογραφία του Γιώργου Μουτάφη.

ΣΥΝΟΨΗ

Έναν χρόνο μετά από την πύρινη κόλαση στον καταυλισμό της Μόριας στη Λέσβο, οι συνθήκες διαβίωσης για τους πρόσφυγες στο νησί παραμένουν εξαιρετικά υποβαθμισμένες. Οι πολύ υψηλές θερμοκρασίες του καλοκαιριού δυσχεραίνουν τη ζωή των κατοίκων της προσωρινής δομής στο Μαυροβούνι («Μόρια 2.0»), και οι γυναίκες εξακολουθούν να αναφέρουν ότι φοβούνται για την ασφάλειά τους όταν χρειαστεί κατά τη διάρκεια της νύχτας να επισκεφτούν ορισμένους χώρους του καταυλισμού. Μέχρι το 91% των κατοίκων της δομής παραμένουν χωρίς εμβόλια έναντι της νόσου COVID-19. Τους τελευταίους μήνες, οι Ευρωπαϊκοί μηχανισμοί αλληλεγγύης έχουν παύσει να λειτουργούν και οι μετεγκαταστάσεις σε άλλα Ευρωπαϊκά κράτη μέλη έχουν σταματήσει, αφήνοντας ακόμη έναν χειμώνα σε σκηνές χιλιάδες άνδρες, γυναίκες και παιδιά στην προσωρινή δομή στο Μαυροβούνι («Μόρια 2.0») ενόσω ένας ακόμη χειμώνας σε σκηνές φαίνεται να πλησιάζει. Αν και ο αριθμός των προσφύγων στη Λέσβο εξακολουθεί να μειώνεται χάρη στις πολύ περιορισμένες αφίξεις και μετεγκαταστάσεις στην ηπειρωτική χώρα, η μείωση αυτή θα πρέπει να αναγνωσθεί στο πλαίσιο και των συνεχών εκθέσεων για παράνομες επαναπροωθήσεις στα Ελληνικά σύνορα.

Κοινή Υπουργική Απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης που δημοσιεύθηκε στις 7 Ιουνίου 2021 ορίζει για πρώτη φορά την Τουρκία ως ασφαλή τρίτη χώρα για τους αιτούντες άσυλο από τη Συρία, το Αφγανιστάν, το Πακιστάν, το Μπαγκλαντές και τη Σομαλία, γεγονός που σημαίνει ότι οι αιτήσεις τους κινδυνεύουν να απορριφθούν στην Ελλάδα ως «απαράδεκτες», εφόσον διήλθαν από την Τουρκία. Η απόφαση αυτή εγείρει σοβαρές ανησυχίες σχετικά με τη δυνατότητα δίκαιης εξέτασης των αιτήσεων ασύλου για τους αιτούντες από τις χώρες αυτές, που αποτελούν και την πλειονότητα των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα. Απειλεί επίσης να μετατρέψει Ελληνικά νησιά όπως η Λέσβος σε τόπους αδιέξοδου για αιτούντες άσυλο, καθώς η εφαρμογή της θέτει χιλιάδες αιτούντες άσυλο σε κίνδυνο

εγκλωβισμού σε ένα νομικό κενό, όπου και θα στερούνται προστασίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και θα αδυνατούν να επιστρέψουν στην Τουρκία, η οποία έχει σταματήσει να δέχεται τις αναγκαστικές επιστροφές από την Ελλάδα από το 2020.

ΕΚΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΑΝΑΛΗΨΗ ΔΡΑΣΗΣ

Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και η Oxfam καλούν τις κυβερνήσεις των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την υποστήριξη της Επιτροπής, να δράσουν επειγόντως προκειμένου να συνεχίσουν τη μετεγκατάσταση αιτούντων άσυλο από την Ελλάδα, σύμφωνα με σαφώς καθορισμένα και διαφανή κριτήρια.

Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και η Oxfam καλούν την Ελλάδα, με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής:

- Να ανακαλέσει την πρόσφατη Κοινή Υπουργική Απόφαση με την οποία κηρύσσεται η Τουρκία ασφαλής τρίτη χώρα για πέντε εθνικότητες, να επανεξετάσει όλες τις αιτήσεις ασύλου επί της ουσίας (σ.σ. δλδ. σε σχέση με τους λόγους για τους οποίους ζητείται) και να τηρήσει τις υποχρεώσεις της σε σχέση με το σεβασμό του δικαιώματος ασύλου, μέσω και της αποφυγής της έκδοσης αποφάσεων απαραδέκτου. Επιπλέον, η Ελληνική Κυβέρνηση, μαζί με τα άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από κοινού με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν πρέπει να αποποιηθούν την ευθύνη τους για την προστασία των προσφύγων, και δεν πρέπει να μεταβιβάσουν την ευθύνη προς τις γειτονικές χώρες.
- Να εξασφαλίσει ότι οι μεταφορές αιτούντων άσυλο από τα νησιά του Αιγαίου στην ηπειρωτική χώρα θα αποτελέσουν αναπόσπαστο μέρος μιας συνεκτικής στρατηγικής ένταξης που θα αρχίζει από την πρώτη ημέρα της άφιξης. Ενώ το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και η Oxfam ενθαρρύνουν τις προσπάθειες της Ελληνικής Κυβέρνησης να μεταφέρει πρόσφυγες από τα νησιά στην ηπειρωτική χώρα, οι πρόσφυγες δεν πρέπει να παραμένουν σε ανεπίσημους ή επίσημους καταυλισμούς, απομονωμένοι από τις τοπικές κοινωνίες.
- Να αντιστρέψει την απόφαση για τη λειτουργία των Κέντρων Υποδοχής και Ταυτοποίησης Πολλαπλών Χρήσεων (MPRIC) ως «κλειστά και ελεγχόμενα» κέντρα, καθώς είναι ασυμβίβαστα με κάθε πραγματική προσπάθεια ένταξης.
- Να εξασφαλίσει ανεξάρτητες, αποτελεσματικές και διεξοδικές έρευνες των καταγγελιών περί επαναπροωθήσεων και να σταματήσει τον στιγματισμό των οργανώσεων και των ατόμων που εγείρουν τέτοιες αξιώσεις. Οι συνεχείς και επίμονες καταγγελίες πρέπει να λάβουν μια σωστή και τεκμηριωμένη απάντηση.

Έναν χρόνο μετά τη μεγάλη φωτιά στο ΚΥΤ της Μόριας – Ενημέρωση σχετικά με την Κατάσταση των Προσφύγων στην Προσωρινή Δομή στο Μαυροβούνι («Μόρια 2.0») Λέσβου.

Στις 9 Σεπτεμβρίου 2020, φωτιά που εκδηλώθηκε κατέστρεψε τον διαβόητο καταυλισμό προσφύγων της Μόριας στη Λέσβο. Τον καιρό που ξέσπασε η φωτιά, στον επικίνδυνα συνωστισμένο καταυλισμό ζούσαν περισσότερα από 12.000 άτομα, τα περισσότερα από τα οποία γυναίκες και παιδιά.¹ Τις ημέρες και την εβδομάδα που ακολούθησαν τη φωτιά, αυτοί οι ίδιοι κάτοικοι αφέθηκαν αβοήθητοι, βίωσαν συνθήκες απόλυτης ένδειας και έμειναν άστεγοι στους δρόμους της Λέσβου, παγιδευμένοι ανάμεσα σε οδοφράγματα που είχε στήσει η αστυνομία για να τους εμποδίσει να φτάσουν στην πόλη της Μυτιλήνης.² Προκειμένου να αντιμετωπιστεί η καταστροφή που προκάλεσε η πυρίνη κόλαση, τέθηκαν σε εφαρμογή σχέδια έκτακτης ανάγκης και εντός τριών ημερών από τη μεγάλη φωτιά, 400 ασυνόδευτοι ανήλικοι είχαν ήδη μεταφερθεί στην ηπειρωτική Ελλάδα για λόγους ασφάλειας.³ Αυτό υπογραμμίζει το επίπεδο συντονισμού και τα αποτελέσματα που μπορούν να επιτευχθούν όταν υπάρχει η απαραίτητη πολιτική βούληση. Από την άλλη πλευρά, οι επανειλημμένες εκκλήσεις των αιτούντων άσυλο και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών προς τις κυβερνήσεις της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης να μεταφέρουν με ασφάλεια τους υπόλοιπους κατοίκους του καταυλισμού της Μόριας, που βρέθηκαν εκτοπισμένοι για δεύτερη φορά, προς την ηπειρωτική Ελλάδα και προς άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έμειναν σε μεγάλο βαθμό αναπάντητες.⁴ Εάν είχαν ληφθεί υπόψη αυτές οι εκκλήσεις, θα αποδείκνυαν εν τέλει τη βούληση της Ευρωπαϊκής Ένωσης να προχωρήσει επιτέλους προς βιώσιμες λύσεις για τον μετριασμό των επιπτώσεων μιας καταστροφής που προκλήθηκε από αυτή την πολιτική. Αντί αυτού, η πλειονότητα των προσφύγων που μετακινήθηκαν από τον καταυλισμό της Μόριας μεταφέρθηκαν σε μια προσωρινή /έκτακτης ανάγκης δομή φιλοξενίας που δημιουργήθηκε στην περιοχή Μαυροβούνι της Λέσβου, με λίγες μόνο χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (κυρίως τη Γερμανία) να συμφωνούν να αυξήσουν τον αριθμό των δεσμεύσεων που είχαν αναλάβει στο πλαίσιο παράλληλων και εθελοντικών, προγραμμαμάτων μετεγκατάστασης.

Δώδεκα μήνες μετά τη μεγάλη φωτιά και την έκκληση της Επιτρόπου Εσωτερικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ίλβα Γιόχανσον για «καμία άλλη Μόρια», τα προγράμματα μετεγκατάστασης έχουν σταματήσει.⁵ Από τον Απρίλιο του 2020, περίπου 4000 άτομα έχουν μεταφερθεί από την Ελλάδα σε άλλα κράτη μέλη, μεταξύ των οποίων ασυνόδευτοι ανήλικοι, παιδιά που πάσχουν από ιατρικές παθήσεις με τις οικογένειές τους και δικαιούχοι διεθνούς προστασίας.⁶ Εν τω μεταξύ, μετά την απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης να κλείσει εναλλακτικές και αξιοπρεπείς δομές φιλοξενίας όπως το ΠΙΚΠΑ και το Καρά Τεπέ στη Λέσβο, η δομή στο Μαυροβούνι (γνωστή και ως «Μόρια 2»), παραμένει ως μια θλιβερή υπενθύμιση μιας ακόμη χαμένης ευκαιρίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η σημερινή κατάσταση στο Μαυροβούνι

Σύμφωνα με πιο πρόσφατα στοιχεία, περίπου 4.130 πρόσφυγες ζουν στη Λέσβο. Η συντριπτική πλειονότητα αυτών, 3.571 (86%), παραμένουν στο Μαυροβούνι και ζουν σε ακατάλληλες συνθήκες.⁷ Οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν το 20% του πληθυσμού και τα παιδιά το 32%, από τα οποία σχεδόν 7 στα 10 είναι μικρότερα των 12 ετών.⁸

Οι συνθήκες στον καταυλισμό στην περιοχή Μαυροβούνι εξακολουθούν να απέχουν πολύ από τα πρότυπα που προβλέπονται από τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως πρόσφατα επιβεβαιώθηκε εκ νέου από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ). Στις 19 Ιουλίου 2021, το Δικαστήριο εξέδωσε ασφαλιστικά μέτρα στις περιπτώσεις τριών εξαιρετικά εύλωτων αιτούντων άσυλο, δύο από τους οποίους είναι ανήλικοι και ζουν στον καταυλισμό της περιοχής Μαυροβούνι χωρίς πρόσβαση στην απαραίτητη υγειονομική περίθαλψη. Το Δικαστήριο υπέδειξε στις Ελληνικές Αρχές να τους εγγυηθούν συνθήκες διαβίωσης συμβατές με το άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του

«Δεν έχουμε ούτε φαγητό ούτε νερό. Μας δίνουν μπουκάλια νερό και μερικές μερίδες τροφίμων μία φορά την ημέρα. Αν φερθείς έξυπνα, πρέπει να πας μπροστά [από τη γραμμή αναμονής] για να τα πάρεις. Διαφορετικά, απλώς περνάς μια άλλη μέρα χωρίς τίποτα εντελώς.»

-Σχόλιο ενός πρόσφυγα στο Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες μετά τη μεγάλη φωτιά

Ανθρώπου αναφορικά με την απόλυτη απαγόρευση των βασανιστηρίων ή της απάνθρωπης μεταχείρισης. Οι υποθέσεις υποστηρίζονται από τη ΜΚΟ Fenix.⁹ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων διαπίστωσε επίσης, σε απόφαση που εκδόθηκε στις 12 Ιουλίου, ότι η αντιμετώπιση των παιδιών που ζητούν άσυλο στα Ελληνικά νησιά παραβιάζει κατάφωρα το διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μετά από συλλογική προσφυγή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για Πρόσφυγες και Εξόριστους (ECRE) και της Διεθνούς Επιτροπής Νομικών (ICJ) με την υποστήριξη του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες το 2018.¹⁰

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων είχε προηγουμένως και κατ' εξαίρεση υποδείξει στις ελληνικές αρχές άμεσα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών που μετακινούνται στην Ελλάδα.¹¹ Τα μέτρα περιλάμβαναν την παροχή στα παιδιά καταλυμάτων κατάλληλων για την ηλικία τους, την απομάκρυνση όλων των ασυνόδευτων ανηλίκων από τα Κέντρα Κράτησης και τα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) των συνόρων (όπως το Μαυροβούνι), και την εξασφάλιση της πρόσβασης των παιδιών στην τυπική εκπαίδευση. Σε πλήρη αντίθεση με την απόφαση της Επιτροπής, στις 15 Αυγούστου 2021, 64 ασυνόδευτοι ανήλικοι εξακολουθούσαν να ζουν σε συνοριακά Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) στην Ελλάδα και 21 υπό «προστατευτική κράτηση» σε ολόκληρη τη χώρα.¹² Εν τω μεταξύ, η συνεχιζόμενη έλλειψη χώρου για εκπαιδευτικές δραστηριότητες στο Μαυροβούνι, εξακολουθεί να δημιουργεί προκλήσεις για την πρόσβαση τους ακόμη και στην μη τυπική εκπαίδευση, όπως επισημάνθηκε από αρμόδιους φορείς στη Λέσβο.¹³

Εν μέσω του χειρότερου κύματος καύσωνα στην Ελλάδα εδώ και 30 χρόνια, οι κάτοικοι της δομής στην περιοχή Μαυροβούνι υποφέρουν καθώς δε φαίνεται να υπάρχει ουσιαστική προστασία τους από τη ζέστη. «Δεν υπάρχει καθόλου σκιά, ούτε καν ένα δέντρο σε αυτόν τον καταυλισμό, και η σκηνή μου βρίσκεται ακριβώς κάτω από τον ήλιο», λέει ο Mohammedi, ένας πρόσφυγας που ζει στη δομή.¹⁴ Οι πρόσφυγες διαμένουν σε σκηνές στην ακτή της θάλασσας χωρίς σκιά και χωρίς πρόσβαση σε ψύξη εσωτερικού χώρου, εκτεθειμένοι σε θερμοκρασίες που φτάνουν ακόμα και τους 42 βαθμούς.

Υπό αυτές τις συνθήκες, οι πρόσφυγες εξακολουθούν να υπόκεινται σε δυσανάλογους περιορισμούς στην ελευθερία κυκλοφορίας τους. Κατά τη διάρκεια της εβδομάδας, τους επιτρέπεται να βγαίνουν από τον καταυλισμό μόνο για τρεις ώρες, μεταξύ 7π.μ.-7μ.μ. και μόνο μία φορά κάθε μιάμιση μέρα. Τα Σάββατα, επιτρέπεται να βγαίνουν μόνο μέχρι τις 5:00 μ.μ. και τις Κυριακές τους απαγορεύεται η έξοδος από τον καταυλισμό.¹⁵

Όπως διαπιστώθηκε σε δειγματοληπτική έρευνα που διενεργήθηκε από τις οργανώσεις και οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στον τομέα των υπηρεσιών υγιεινής και αποχέτευσης (WASH) στην περιοχή Μαυροβούνι, οι μόνες γυναίκες συνεχίζουν να φοβούνται να πάνε στις τουαλέτες, τα ντους και τις (κοινόχρηστες) βρύσες όταν πέφτει το σκοτάδι. Η ανάγκη επέκτασης της παρουσίας αστυνομικής δύναμης, που να στελεχώνεται από γυναίκες, κατά τη διάρκεια αυτών των ωρών, θα μπορούσε να ενισχύσει την ποιότητα ζωής.¹⁶ Η δυνατότητα εστιασμένων εγκαταστάσεων νερού και υγιεινής για τις γυναίκες, όπως και η δυνατότητα αυτές να βρίσκονται πλησίον της πτέρυγας των μόνων γυναικών, θα πρέπει να αξιολογηθούν, αν και οι τυχόν επιπλοκές μιας τέτοιας διαδικασίας εν τέλει θα αναδείκνυαν περαιτέρω τα κενά που είναι σύμφυτα με τη λογική της διαμονής σε μεγάλα κέντρα. Ωστόσο, όσο οι Ελληνικές Αρχές και οι ομόλογοί τους από την Ευρωπαϊκή Ένωση θεωρούν τον καταυλισμό ως προσωρινή λύση, οποιαδήποτε επένδυση σε αναβαθμίσεις των υποδομών και εγκαταστάσεων των Κ.Υ.Τ. αντιμετωπίζεται με ερωτηματικά. Αυτό συμβαίνει παρά το γεγονός ότι η κατασκευή μίας εναλλακτικής δομής φιλοξενίας δεν έχει ακόμη

ξεκινήσει, ενώ επιβεβαιώνει για άλλη μια φορά τις θεμελιώδεις αδυναμίες μιας πολιτικής προσέγγισης που αποσκοπεί στον περιορισμό των αιτούντων άσυλο στα σύνορα, όπου οι υπηρεσίες και οι υποδομές δεν προσαρμόζονται στις ανάγκες τους.

Αντιμετώπιση της νόσου COVID-19

Η απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης να κλείσει το ΠΙΚΠΑ και το Καρά Τεπέ– τις δύο μικρότερες δομές που λειτουργούσαν στη Λέσβο – εξακολουθεί να εκπλήσσει αρνητικά. Στόχος της Ελληνικής Κυβέρνησης είναι η συγκέντρωση του πληθυσμού των προσφύγων σε καταυλισμούς μεγάλης κλίμακας. Ωστόσο, η πολιτική αυτή θα συμβάλει στη δημιουργία συνθηκών συνωστισμού, αυξάνοντας τον κίνδυνο επιδείνωσης της σωματικής και ψυχικής υγείας των ήδη ευάλωτων διαμενόντων, ιδίως εν μέσω μιας συνεχιζόμενης πανδημίας.

Τον Φεβρουάριο του 2021, ερευνητές διαπίστωσαν ότι ο κίνδυνος μόλυνσης υπηκόων τρίτων χωρών με κορωνοϊό (COVID-19) που διαμένουν σε συνοριακές δομές υποδοχής στην Ελλάδα ήταν «σημαντικά υψηλότερος» (έως και 3 φορές) σε σύγκριση με εκείνον του γενικού πληθυσμού.¹⁷ Πρότειναν εμφατικά να συμπεριληφθούν κατά προτεραιότητα οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες στα σχέδια εμβολιασμού κατά του COVID-19. Μέχρι τις 7 Ιουλίου 2021, υπολογίζεται ότι μόνο 1.000 από περισσότερους από 28.000 αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες –στην πλειοψηφία τους γυναίκες και παιδιά– που ζουν σε καταυλισμούς στην Ελλάδα είχαν εμβολιαστεί. ¹⁸ Στην περιοχή Μαυροβούνι («Μόρια 2») για παράδειγμα, από τις 20 Ιουνίου, εμβολιάστηκαν μόνο 372 άτομα, δηλαδή λιγότερο από το 9% του πληθυσμού του καταυλισμού, μεταξύ του οποίου και ιδιαίτερα ευάλωτα άτομα με προβλήματα υγείας. Πιο πρόσφατα, ο Γενικός Γραμματέας Υποδοχής του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, κ. Μάνος Λογοθέτης, παραδέχθηκε επίσης ότι το 30% περίπου των αιτούντων άσυλο που ζουν στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) των νησιών του Αιγαίου είχαν ήδη προσβληθεί από τη νόσο COVID-19 στο παρελθόν.¹⁹

Αμφιλεγόμενη δίκη για τη φωτιά στον καταυλισμό της Μόριας

Μετά τις φωτιές που εκδηλώθηκαν και κατέστρεψαν τον καταυλισμό της Μόριας συνελήφθησαν έξι πρόσφυγες. Δύο από αυτούς αναγνωρίστηκαν ως ανήλικοι και παραπέμφθηκαν σε Δικαστήριο Ανηλίκων. Όσον αφορά στους άλλους τέσσερις, η δίκη τους έλαβε χώρα τον Ιούνιο του 2021 στη Χίο και ο καθένας τους καταδικάστηκε σε ποινή φυλάκισης 10 ετών.

Ωστόσο, φαίνεται ότι σοβαρά ερωτήματα εγείρονται σχετικά με τη συμβατότητα της διαδικασίας με τις αρχές της δίκαιης δίκης. Οι δικηγόροι υπεράσπισης κατήγγειλαν τη δικαστική απόφαση, αναφέροντας ότι η ποινή βασίζεται σε κατάθεση ενός μόνο μάρτυρα, ο οποίος δεν εμφανίστηκε στο δικαστήριο. Υποστήριξαν επίσης ότι οι τέσσερις κατηγορούμενοι είχαν υποβάλει έγγραφα που αποδεικνύουν ότι κατά τη στιγμή της φωτιάς ήταν ανήλικοι και θα έπρεπε να δικαστούν ως τέτοιοι.²⁰ Ωστόσο, το επιχείρημα αυτό απορρίφθηκε από το Δικαστήριο. Είναι επίσης προβληματικό το γεγονός ότι, κατά τη σύλληψή τους, τόσο ο υπουργός Προστασίας του Πολίτη, κ. Μιχάλης Χρυσοχοϊδης όσο και ο υπουργός Μετανάστευσης και Ασύλου, κ. Νότης Μηταράκης, δήλωσαν δημοσίως ότι οι «εμπρηστές της Μόριας συνελήφθησαν» εκφράζοντας βεβαιότητα για την ενοχή τους πριν από την προσαγωγή τους στο δικαστήριο.²¹ Δεν επετράπη στους διεθνείς παρατηρητές να παρακολουθήσουν τη δίκη κατ' επίκληση μέτρων προστασίας της δημόσιας υγείας.

Ένα έτος μετά από την πύρινη κόλαση στο Κ.Υ.Τ. της Μόριας: Απομόνωση ή ένταξη των προσφύγων;

Στις 28 Ιουλίου 2021, ημέρα της 70^{ης} Επετείου της Σύμβασης της Γενεύης για τους Πρόσφυγες, το Ελληνικό Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου ειρωνικά απέστειλε νέο αίτημα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στη FRONTEX ζητώντας να επιστρέψουν 1.908 αιτούντες άσυλο στην Τουρκία, πολλοί εκ των οποίων είναι ενδεχομένως πρόσφυγες.²² Την ίδια ημέρα, η Αλληλεγγύη Λέσβου δημοσίευσε ένα βίντεο που τονίζει τη γεωγραφική απομόνωση του νέου Κέντρου Υποδοχής που έχει σχεδιαστεί για τη Λέσβο. Ο προτεινόμενος χώρος βρίσκεται δίπλα στον χώρο υγειονομικής ταφής αποβλήτων του νησιού.²³ Μια

ημέρα αργότερα, το Υπουργείο ανακοίνωσε την έναρξη λειτουργίας του πρώτου Κέντρου Υποδοχής και Ταυτοποίησης Πολλαπλών Χρήσεων (MPRIC) στη Σάμο τον Σεπτέμβριο, δηλώνοντας ότι ο νέος καταυλισμός «αναμένεται να λειτουργήσει ως αποτρεπτικός παράγοντας για νέες αφίξεις στο νησί», σύμφωνα με την ευρύτερη προσέγγιση που έχει υιοθετήσει η Ελληνική Κυβέρνηση πάνω σε αυτό το θέμα.²⁴

Η Ελληνική Κυβέρνηση εξακολουθεί να υποστηρίζει την κατασκευή και λειτουργία «κλειστών και ελεγχόμενων» δομών.²⁵ Αυτό φαινομενικά θα διασφαλίσει ότι οι αιτούντες άσυλο θα συνεχίσουν να ζουν σε συνθήκες που δεν είναι μόνο ακατάλληλες, αλλά και τους θέτουν σε δυσανάλογο κίνδυνο εν μέσω πανδημίας, ενώ παράλληλα θα συνεχίσουν να αυξάνουν την απομόνωσή τους από την Ελληνική κοινωνία. Τόσο το διεθνές όσο και το ευρωπαϊκό δίκαιο απαιτούν από τα κράτη μέλη να παρέχουν στους αιτούντες άσυλο αξιοπρεπείς συνθήκες υποδοχής και να «προστατεύουν τη σωματική και ψυχική τους υγεία».²⁶ Λαμβάνοντας υπόψη την τρέχουσα κατάσταση στον καταυλισμό στην περιοχή Μαυροβούνι («Μόρια 2») και την κατάσταση που αναμένεται να επικρατήσει στις κλειστές δομές, η Ελλάδα είναι πιθανό να μην εκπληρώσει αυτή τη νομική υποχρέωση. Δεδομένου ότι η κατασκευή των νέων Κέντρων Υποδοχής χρηματοδοτείται σε μεγάλο βαθμό από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μπορεί να θεωρηθεί ότι η Επιτροπή έχει πλήρη επίγνωση και στηρίζει θερμά αυτή την αποτρεπτική προσέγγιση έναντι ανθρώπων που εγκαταλείπουν τις χώρες τους λόγω πολέμου, πολιτικών διώξεων ή και ακραίας φτώχειας.

Η στέγαση σε συνθήκες απομόνωσης δεν μπορεί να αποτελεί λύση για τους αιτούντες άσυλο, καθώς υπονομεύει σαφώς οποιαδήποτε μελλοντική διαδικασία ένταξης. Εάν η ένταξη των προσφύγων υποτίθεται ότι αποτελεί στόχο και βιώσιμη λύση για οποιοδήποτε κράτος μέλος της ΕΕ, η διαδικασία δεν θα πρέπει να ξεκινήσει σε απομονωμένους καταυλισμούς, όπου δεν μπορεί να διασφαλιστεί η πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες και αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης. Φαίνεται ότι, έναν χρόνο μετά τη μεγάλη φωτιά που κατέστρεψε το Κ.Υ.Τ. της Μόριας, οι υπεύθυνοι για το σχεδιασμό της διαχείρισης του προσφυγικού ζητήματος στην Ελλάδα δεν έχουν ακόμη μάθει από τα σφάλματα του παρελθόντος, ενώ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνεχίζει να αγνοεί τις ανάγκες των προσφύγων που ζουν υπό αυτές τις συνθήκες.

Η Κοινή Υπουργική Απόφαση: Εγκλωβισμένοι Πρόσφυγες

Στις 7 Ιουνίου 2021 εκδόθηκε Κοινή Υπουργική Απόφαση από το Υπουργείο Εξωτερικών και το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου.²⁷ Η απόφαση ορίζει την Τουρκία ως ασφαλή τρίτη χώρα για τους πολίτες της Συρίας, του Αφγανιστάν, του Πακιστάν, του Μπαγκλαντές και της Σομαλίας. Η έννοια της «ασφαλούς τρίτης χώρας» περιλαμβάνεται στο Άρθρο 38 της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ, σύμφωνα με την οποία τα κράτη μέλη μπορούν να εφαρμόζουν την έννοια της «ασφαλούς τρίτης χώρας» όταν θεωρούν ότι η μεταχείριση των αιτούντων άσυλο σε περίπτωση επιστροφής τους στην εν λόγω χώρα πληροί σειρά κριτηρίων, συμπεριλαμβανομένης της τήρησης της αρχής της μη επαναπρόωθησης και της δυνατότητας διεθνούς προστασίας που προβλέπεται από τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για τους πρόσφυγες. Η απόφαση αυτή σημαίνει ότι η Ελλάδα μπορεί να αρνείται την εξέταση των αιτήσεων ασύλου επί της ουσίας, να τις απορρίπτει ως απαράδεκτες και να εκδίδει απόφαση επιστροφής των αιτούντων άσυλο από τις προαναφερόμενες εθνικότητες στην Τουρκία.²⁸

Ο χαρακτηρισμός της Τουρκίας ως ασφαλούς τρίτης χώρας μπορεί να οδηγήσει σε μια κατάσταση όπου χιλιάδες αιτήσεις διεθνούς προστασίας δεν θα μπορούν να εξετάζονται στην Ελλάδα και θα κηρύσσονται απαράδεκτες από την ελληνική Υπηρεσία Ασύλου. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία, οι αιτούντες από τη Συρία, το Αφγανιστάν, το Πακιστάν, το Μπαγκλαντές και τη Σομαλία αντιπροσώπευαν το 65,8% των αιτούντων το 2020,

ενώ το 63% των διαμενόντων στον καταυλισμό της περιοχής Μαυροβούνι («Μόρια 2») είναι Αφγανοί πολίτες, οι οποίοι επηρεάζονται άμεσα από αυτή την απόφαση.²⁹ Δεδομένου ότι το ποσοστό αυτό δεν είναι πιθανό να μειωθεί λόγω της τωρινής κατάστασης στο Αφγανιστάν, η Κοινή Υπουργική Απόφαση ενδέχεται να οδηγήσει σε άρνηση προστασίας σε μεγάλη κλίμακα στην Ελλάδα κατά τους επόμενους μήνες. Η Ελληνική Κυβέρνηση φαίνεται να πιστεύει ότι αυτό θα αποθαρρύνει τους αιτούντες άσυλο από τις πέντε προαναφερόμενες εθνικότητες από το να προσπαθήσουν να αναζητήσουν προστασία στην Ελλάδα, και θα αποτελέσει αποφασιστικό αποτρεπτικό παράγοντα, όπως τα κλειστά Κέντρα Υποδοχής (MPRIC). Αυτή η πρακτική λήψεως αποφάσεων εξακολουθεί να αντιβαίνει στις βασικές αρχές του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που δεν δέχονται την υποβολή των ανθρώπων σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση για τον μοναδικό λόγο της επίτευξης πολιτικών σκοπών.

Η Κοινή Υπουργική Απόφαση επεκτείνει τη χρήση της διαδικασίας του παραδεκτού, που εφαρμόστηκε στην Ελλάδα για τους Σύριους για πρώτη φορά μετά την Κοινή Δήλωση Ευρωπαϊκής Ένωσης-Τουρκίας. Εκατοντάδες Σύριοι έχουν ήδη πληγεί από αυτή την πρακτική, με τις αιτήσεις τους για διεθνή προστασία να απορρίπτονται από τις Ελληνικές Αρχές ως απαράδεκτες. Ωστόσο, η Τουρκία αρνείται την επιστροφή τους, και αυτοί οι Σύριοι πρόσφυγες αντιμετωπίζουν ένα δραματικό αδιέξοδο, καθώς παραμένουν εγκλωβισμένοι για μήνες, συχνά ακόμη και υπό κράτηση. Δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και σε οποιοδήποτε είδος εργασίας ή οικονομικής στήριξης. Με βάση αυτούς τους κινδύνους που περιγράφονται, η Επίτροπος Εσωτερικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ίλβα Γιόχανσον κάλεσε τις Ελληνικές αρχές να αναστρέψουν τις αποφάσεις περί απαραδέκτου -που αναιρούν εν τέλει το δικαίωμα σε πραγματική προσφυγή- για όσους δεν μπορούν να επιστρέψουν στη χώρα τους και να εξετάζουν μεμονωμένα την κάθε περίπτωση.³⁰ Επί του παρόντος, δεν υπάρχει θετική ανταπόκριση σε αυτή την πρόταση από τις Ελληνικές Αρχές, και η Κοινή Υπουργική Απόφαση είναι πιθανό να επιδεινώσει την κατάσταση.

Με τρόπο που προκαλεί κατάπληξη, ο Υπουργός Μετανάστευσης και Ασύλου Νότης Μηταράκης είναι ένας από τους έξι υπουργούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης που παρότρυνε την Επιτροπή –ακόμη και πέντε ημέρες πριν την πτώση της Καμπούλ– να εντείνει τις συνομιλίες με την Αφγανική Κυβέρνηση προκειμένου να εξασφαλίσει τις αναγκαστικές επιστροφές – απελάσεις των Αφγανών πολιτών στη χώρα τους. Αυτή η σκληρή ενέργεια αποκαλύπτει τις προθέσεις της Ελληνικής και των Ευρωπαϊκών Κυβερνήσεων, και τονίζει την απροθυμία τους να εξετάσουν τις αιτήσεις των αιτούντων άσυλο από το Αφγανιστάν.³¹ Επιπλέον, την επομένη της πτώσης της Καμπούλ, ο Υπουργός Μηταράκης δήλωσε ότι «είναι ξεκάθαρο ότι η [Ελλάδα] δεν θα είναι πύλη εισόδου για ένα νέο κύμα προσφύγων» υπενθυμίζοντας το γεγονός ότι «πριν από δύο μήνες η Ελλάδα χαρακτήρισε την Τουρκία ασφαλή χώρα ως προς τους Αφγανούς».³²

Η Κοινή Υπουργική Απόφαση και ο συγκεκριμένος χειρισμός της κατάστασης στο Αφγανιστάν από τους Έλληνες υπουργούς αποτελούν ακραίο παράδειγμα της τάσης εξωτερικής ανάθεσης, δηλαδή της μεταβίβασης της ευθύνης για την εξέταση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση σε τρίτες χώρες. Η πολιτική της εξωτερικής ανάθεσης στερεί από τους πρόσφυγες την προστασία που τους αξίζει, στρέφει τη μία χώρα εναντίον της άλλης, χρησιμοποιώντας τα άτομα που βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση σαν πόνια σε ένα παιχνίδι, και προσβάλλει το διεθνές πνεύμα του διαμοιρασμού των ευθυνών, όπως αυτό αποτυπώνεται, μεταξύ άλλων, και στο Παγκόσμιο Σύμφωνο για τους Πρόσφυγες, το οποίο υιοθετήθηκε από τα κράτη μέλη της ΕΕ.³³

Επιπλέον, η απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης να ορίσει την Τουρκία ως «ασφαλή τρίτη χώρα» βασίστηκε σε σύσταση του Διοικητή της Ελληνικής Υπηρεσίας Ασύλου. Αυτή η ενέργεια είναι σύμφωνη με την Ελληνική νομοθεσία, η οποία ορίζει ότι πριν από τον χαρακτηρισμό οποιασδήποτε τρίτης χώρας (δηλαδή χώρας εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης) ως «ασφαλούς» πρέπει να υπάρχει σχετική σύσταση.³⁴ Ωστόσο, ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι η Ελληνική Κυβέρνηση αρνήθηκε αρχικά να δημοσιοποιήσει αυτή τη σύσταση,

η οποία εν τέλει έγινε δημοσίως γνωστή, μόνο κατόπιν εισαγγελικής παραγγελίας, που ελήφθη μετά από παρεμβάσεις των ΜΚΟ HIAS και Equal Rights Beyond Borders.³⁵ Το έγγραφο 84 σελίδων της σύστασης περιέχει μόνο μία παράγραφο που επιβεβαιώνει απλώς τον χαρακτηρισμό της Τουρκίας ως «ασφαλούς τρίτης χώρας» για τις συγκεκριμένες εθνικότητες, χωρίς καμία ανάλυση, εξήγηση ή αιτιολόγηση.³⁶

Δεν είναι ακόμα σαφές με ποιον τρόπο η Υπηρεσία Ασύλου θα εφαρμόσει την εν λόγω Κοινή Υπουργική Απόφαση. Ωστόσο, με βάση μαρτυρίες δικηγόρων που παρακολουθούν και επανεξετάζουν συνεντεύξεις αιτούντων άσυλο, ο σκοπός των συνεντεύξεων αυτών έχει μετατοπιστεί σε πολλές περιπτώσεις για να εξετάσει το παραδεκτό της αίτησης και όχι τα στοιχεία της. Οι χειριστές θέτουν ερωτήσεις προκειμένου να προσδιορίσουν εάν οι αιτούντες άσυλο έχουν οποιαδήποτε σχέση με την Τουρκία, ώστε να μπορούν να επιστρέψουν εκεί. Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες διαπίστωσε ότι αυτή η σύνδεση συχνά συνάπτεται αυθαίρετα και με ελάχιστα και ανεπαρκή στοιχεία.

Σε μία περίπτωση, η αίτηση ασύλου από μία οικογένεια από το Αφγανιστάν απορρίφθηκε ως απαράδεκτη εντός 5 ημερών από την άφιξη της στην Ελλάδα. Η οικογένεια είχε διαμείνει μόνο τέσσερις ημέρες στην Τουρκία πριν εισέλθει στην Ελλάδα. Παρά το μικρό αυτό χρονικό διάστημα, η Υπηρεσία Ασύλου θεώρησε ότι είχε δημιουργηθεί δεσμός μεταξύ της Τουρκίας και των μελών της οικογένειας και, ως εκ τούτου, η Τουρκία θα μπορούσε να θεωρηθεί ασφαλής τρίτη χώρα για αυτούς. Εάν η τάση αυτή συνεχιστεί να εφαρμόζεται σε άλλες περιπτώσεις, είναι σαφές ότι ο αριθμός των αιτήσεων που θα απορρίπτεται θα αυξηθεί δραματικά.

Αντιδρώντας στην Κοινή Υπουργική Απόφαση, 41 ΜΚΟ στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένου και του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες, εξέδωσαν κοινή δήλωση με την οποία καλούν την Ελληνική Κυβέρνηση να ανακαλέσει την Κοινή Υπουργική Απόφαση, και τις Ελληνικές και Ευρωπαϊκές αρχές «να τιμήσουν την ευθύνη τους για την προστασία των προσφύγων και να αποφύγουν την περαιτέρω υπονόμευση του ευρωπαϊκού κεκτημένου στον τομέα του ασύλου και των θεμελιωδών αρχών και αξιών για την προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων».³⁷

Εν αντιθέσει με την Κοινή Υπουργική Απόφαση, η δίκαιη και διεξοδική εξέταση της αίτησης ασύλου σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα για όλους τους αιτούντες και υποχρέωση για την Ελλάδα³⁸.

Αντιπαραθέσεις για τις Καταγγελίες περί Επαναπροωθήσεων

Μετά τη δημοσίευση του ενημερωτικού δελτίου του Ιουνίου για τις καταγγελίες επαναπροωθήσεων στα χερσαία και θαλάσσια σύνορα της Ελλάδας, η Επίτροπος Εσωτερικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης Έλβα Γιόχανσον απήθυνε επιστολή σε πέντε εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών, μεταξύ των οποίων και στον πρόεδρο του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες Βασίλειο Παπαδόπουλο, στις οποίες υποστήριξε ότι το ζήτημα των καταγγελλόμενων επαναπροωθήσεων "είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό".³⁹ Στην απαντητική επιστολή, επαναλαμβάνει επίσης τη θέση της «σχετικά με την ειδική ανάγκη για διεξοδικές και διαφανείς έρευνες εκ μέρους των Ελληνικών Αρχών σχετικά με τις καταγγελίες αυτές».⁴⁰

Σε ανακοίνωση του, επ' αφορμή της εβδομηκοστής επετείου της Σύμβασης του 1951 για τους Πρόσφυγες, ο Ύπατος Αρμοστής του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Filippo

Grandi, εξέφρασε την ανησυχία του για τις πρόσφατες απόπειρες ορισμένων κυβερνήσεων να παραβλέψουν ή παρακάμψουν τις αρχές που διέπουν τη Σύμβαση, από τις απελάσεις και επαναπροωθήσεις προσφύγων και αιτούντων άσυλο στα χερσαία και θαλάσσια σύνορα, έως τις προτάσεις για αναγκαστική μεταφορά τους σε τρίτες χώρες στο πλαίσιο εξέτασης των υποθέσεών τους χωρίς τα απαραίτητα διαδικαστικά εχέγγυα.⁴¹

Ταυτόχρονα, μία έκθεση της Επιτροπής Πολιτικών Ελευθεριών, Δικαιοσύνης & Εσωτερικών Υποθέσεων (LIBE) επιβεβαιώνει ότι η Frontex παρέβλεψε αποδεικτικά στοιχεία ότι οι μετανάστες επαναπροωθούνται παράνομα από τα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ότι εκτίθενται σε παραβιάσεις των θεμελιωδών τους δικαιωμάτων, καθώς και ότι ο Οργανισμός δεν ανταποκρίθηκε επαρκώς στις εσωτερικές παρατηρήσεις σχετικά με πιθανές παραβιάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων που διατυπώθηκαν σε περιστατικά για τα οποία είχε υποβληθεί αναφορά.⁴² Η κατηγορία κατά της Frontex είναι σαφής και μη διφορούμενη, ενώ η έκθεση περιγράφει σοβαρές καταγγελίες για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι εξελίξεις αυτές τονίζουν μόνο την επίμονη άρνηση της Ελληνικής Κυβέρνησης και του FRONTEX να παράσχουν πειστικές απαντήσεις στις συνεχείς καταγγελίες περί επαναπροωθήσεων. Η Ελλάδα εξακολουθεί να αποδίδει αυτές τις καταγγελίες σε λαθρεμπόρους και στην Τουρκική προπαγάνδα. Αυτή η στάση αποτελεί μια εύκολη υπεκφυγή ως προς την ανάγκη διεξαγωγής διεξοδικών ερευνών και μεταρρυθμίσεων. Είναι σημαντικό να συνεχιστούν οι προσπάθειες ανάδειξης του θέματος και να εξεταστεί ενδελεχώς η κατάσταση στα σύνορα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- ¹ Σύμφωνα με στοιχεία της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, μέχρι τις 30 Αυγούστου 2020, από τους 14.007 αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες που διέμεναν στη Λέσβο, το 85% κατοικούσαν στον καταυλισμό της Μόριας. Από τον συνολικό πληθυσμό της νήσου, το 62% ήταν γυναίκες (23%) και παιδιά (39%). Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, Στιγμιότυπα από τη Λέσβο για το χρονικό διάστημα 24-30 Αυγούστου 2020, 31 Αυγούστου 2020. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία, στις 8 Σεπτεμβρίου 2020, από τους περίπου 15.734 αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες στη Λέσβο, 12.767 άτομα (81%) ζούσαν στον καταυλισμό της Μόριας. Εθνικό Συντονιστικό Κέντρο Ελέγχου Συνόρων. Μετανάστευση και Ασύλου (Ε.Σ.Κ.Ε.Σ.Μ.Α.), Εθνική Εικόνα της Κατάστασης Για τα Νησιά του Ανατολικού Αιγαίου (8/9/2020), 9 Σεπτεμβρίου 2020, διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : <https://bit.ly/3x7WFCv>.
- ² BBC, «Μετανάστες του Καταυλισμού της Μόριας: Ελληνικά πλοία προσφέρουν στέγη σε 13.000 ανθρώπους μετά από την καταστροφική φωτιά», 10 Σεπτεμβρίου 2020, διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : <https://www.bbc.com/news/world-europe-5409468>
- ³ Βλέπε επίσης Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για Πρόσφυγες και Εξόριστους (ECRE), «Ελλάδα: Πύρινη κόλαση στο ΚΥΤ της Μόριας – Χιλιάδες άνθρωποι κοιμούνται στην ύπαιθρο, επικρατεί χάος, εκκλήσεις για διαρθρωτικές λύσεις», 11 Σεπτεμβρίου 2020, διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : <https://ecre.org/greece-moria-fire-thousands-sleeping-rough-chaos-prevails-calls-for-structural-solutions/>.
- ⁴ Μεταξύ άλλων, Κοινή Δήλωση της Oxfam και του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες, «Απαιτείται ανεξάρτητη έρευνα μετά την τεράστια πυρκαγιά που κατέστρεψε το διαβόητο προσφυγικό κέντρο της Μόριας», 9 Σεπτεμβρίου 2020, <https://www.gcr.gr/el/news/press-releases-announcements/item/1501-press-release-joint-gcr-and-oxfam-statement>; επείγουσα έκκληση για δράση από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών σε ολόκληρη την Ευρώπη, «ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΑΤΑΥΛΙΣΜΟ ΤΗΣ ΜΟΡΙΑΣ: Οι Ευρωπαϊκές κυβερνήσεις πρέπει επειγόντως να μετεγκαταστήσουν τους εκτοπισμένους πρόσφυγες από την Ελλάδα», 11 Σεπτεμβρίου 2020, https://www.gcr.gr/media/k2/attachments/Moria_Fire-Renewed_Call_for_Relocation.pdf και Κοινή Δήλωση 48 ΜΚΟ, «Ελλάδα: Μεταφορά Προσφύγων και Αιτούντων Άσυλο με Ασφάλεια στην Ενδοχώρα: Ο Σεβασμός των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων θα Πρέπει να Υπερισχύσει της Χρήσης Βίας», 11 Σεπτεμβρίου 2020, Euronews, «Εκτοπισμένοι μετανάστες στο νησί της Λέσβου διαμαρτύρονται μετά τη φωτιά στον καταυλισμό της Μόριας», 14 Σεπτεμβρίου 2020, διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : <https://bit.ly/3B0pQ6>
- ⁵ Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : <https://www.euronews.com/2020/09/22/eu-migration-chief-vows-new-pact-will-stop-overcrowded-refugee-camps>
- ⁶ Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : <https://greece.iom.int/en/news/un-agencies-welcome-relocation-4000-vulnerable-asylum-seekers-and-refugees-greece>
- ⁷ Στιγμιότυπα από τη Λέσβο για το χρονικό διάστημα 2 Αυγούστου-8 Αυγούστου 2021
- ⁸ Εβδομαδιαίο Στιγμιότυπο Λέσβου, ό.π.
- ⁹ Fenix-Ανθρωπιστική Νομική Βοήθεια, «Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρώπινων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ) ΛΑΜΒΑΝΕΙ ΠΡΟΣΩΡΙΝΑ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ 3 ΠΕΛΑΤΕΣ ΤΗΣ FENIX», Ιούλιος 2021, διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : <https://bit.ly/3y9nM1y>.
- ¹⁰ Επιπέον, Συμβούλιο της Ευρώπης, «Η υπόθεση προς κρίση επί της ουσίας στη Διεθνή Επιτροπή Νομικών (ICJ) και στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για Πρόσφυγες και Εξόριστους (ECRE) κατά της Ελλάδας, Καταγγελία αριθ. 173/2018, έχει πλέον δημοσιοποιηθεί», 12 Ιουλίου 2021, διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : <https://bit.ly/3iVvhTp>. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για Πρόσφυγες και Εξόριστους (ECRE), Διεθνή Επιτροπή Νομικών (ICJ) & Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες , «Ελλάδα: Σημαντική απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Κοινωνικών Δικαιωμάτων υπέρ των δικαιωμάτων των παιδιών μεταναστών», 12 Ιουλίου 2021, διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : <https://bit.ly/375WxZW>.
- ¹¹ Διεθνή Επιτροπή Νομικών (ICJ), Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για Πρόσφυγες και Εξόριστους (ECRE) & Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες , «ΕΛΛΑΔΑ : Η Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Κοινωνικών Δικαιωμάτων σχετικά με « άμεσα μέτρα » για τα παιδιά μεταναστών απαιτεί επείγουσα δράση», 4 Ιουνίου 2019, διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : <https://bit.ly/2VbM7VM>
- ¹² Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : https://www.ekka.org.gr/images/KOINONIKON-PAREMBASEON/%CE%A3%CE%A4%CE%91%CE%A4%CE%99%CE%A3%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%91_2021/GR_EKKA_Dashboard_2021815.pdf
- ¹³ Οι πληροφορίες συλλέχθηκαν από το Διαδικτυακό Φόρουμ Διαβούλευσης της Λέσβου στις 1 Ιουλίου 2021.
- ¹⁴ Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : <https://www.vice.com/en/article/5db4y3/i-cant-take-it-anymore-refugees-struggle-to-cope-in-extreme-heat?fbclid=IwAR1i772FAOusmHqcDA2-SZw2uBd6CNeXqFBauEnwJRpCE-dHYLKfv270174>
- ¹⁵ Οι πληροφορίες συλλέχθηκαν από την Ομάδα Εργασίας Βοήθειας της Λέσβου στις 21 Ιουλίου 2021.
- ¹⁶ Σύμφωνα με αξιολόγηση στο πεδίο και συζητήσεις με φορείς (ΟΗΕ, ΜΚΟ κ.λπ.) που λειτουργούν στον καταυλισμό. Οι πληροφορίες ελήφθησαν στις 4 Αυγούστου.
- ¹⁷ Κονδύλης, Ηλίας κ.συν. Οι Επιπτώσεις της Πανδημίας Covid-19 σε Μετανάστες, Πρόσφυγες και Αιτούντες Άσυλο στην Ελλάδα: Αναδρομική Ανάλυση Δεδομένων Επιτήρησης σε Εθνικό Επίπεδο (Φεβρουάριος-Νοέμβριος 2020). Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3788086> ή <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3788086>
- ¹⁸ Συγκεκριμένα, από τους 21.854 αιτούντες άσυλο/πρόσφυγες που καταγράφηκαν ως κάτοικοι καταυλισμών της ενδοχώρας στα τέλη Ιουνίου, 5.418 (25%) ήταν γυναίκες και 8.892 (41%) ήταν παιδιά. Όσον αφορά στο Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, δεν είναι διαθέσιμη για το κοινό καμία σχετική ανάλυση αναφορικά με τον πληθυσμό των νησιωτικών Κέντρων Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ), αλλά από τους 8.700 αιτούντες άσυλο/πρόσφυγες που καταγράφηκαν ως κάτοικοι των νησιών μέχρι τις 27 Ιουνίου, οι περισσότεροι από τους οποίους στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) (6.400 ή 73%), το 23% ήταν παιδιά. Διεθνή Οργανισμός Μετανάστευσης (IOM), Στήριξη των Ελληνικών Αρχών αναφορικά με τη Διαχείριση του Εθνικού Συστήματος Υποδοχής για τους Αιτούντες Άσυλο και τους Ενόλωτους Μετανάστες, Ιούνιος 2021, διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : <https://bit.ly/3yo1l5E> και Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, Στιγμιότυπα από τη Λέσβο για το χρονικό διάστημα 21 Ιουνίου -27 Ιουνίου 2021, 29 Ιουνίου 2021, διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : <https://bit.ly/3jg6j1>.
- ¹⁹ Καθημερινή, «Οι εμβολιασμοί ξεκινούν στις δομές προσφύγων και μεταναστών στα νησιά», 2 Ιουνίου 2021,

8 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2021

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΚΑΙ ΤΗΣ OXFAM

διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : <https://bit.ly/3ΠxgJN>.

- ²⁰ <https://thepressproject.gr/oi-exi-tis-morias-varies-katadykes-kata-efivon-prosfygon-pou-moiazoun-proapofasismenes>
- ²¹ <https://www.protothema.gr/greece/article/1044567/fotia-sti-moria-exi-sullipseis-gia-ton-ebrismo-tou-kut/>
Βλέπε επίσης <https://greekreporter.com/2020/09/15/five-arrested-in-suspected-arson-at-moria-camp/>
- ²² Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, «Νέα αίτηση της Ελλάδας για την επιστροφή 1.908 παράνομων οικονομικών μεταναστών στην Τουρκία», 28 Ιουλίου 2021, διαθέσιμο στην ελληνική γλώσσα στον δικτυακό τόπο : <https://bit.ly/3igRsEh>
- ²³ Αλληλεγγύη Λέσβου, Άνθρωποι στις χωματερές. «Κοινό Πιλοτικό Πρόγραμμα» στη Λέσβο, «Νέο ξεκίνημα για τη μετανάστευση» για την Ευρωπαϊκή Ένωση, 27 Ιουλίου 2021, διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : <https://bit.ly/3joqrXc>
- ²⁴ Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, «Η νέα Κλειστή Ελεγχόμενη Δομή Φιλοξενίας στη Σάμο θα τεθεί σε λειτουργία τον Σεπτέμβριο», 29 Ιουλίου 2021, διαθέσιμο στην ελληνική γλώσσα: <https://bit.ly/3xqdyZk>
- ²⁵ Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : <https://migration.gov.gr/apantisi-yπουργoy-metanasteysis-kai-asyloy-k-noti-mitaraki-stin-erotisi-tis-voyleyti-toy-kke-k-marias-kominaka-sti-voyli-2/>
- ²⁶ Άρθρο 17 παράγραφος 2 της Οδηγίας 2013/33/ΕΕ.
- ²⁷ ΚΥΑ 42799/ΦΕΚ 2425/β/7-6-2021, Κοινή Υπουργική Απόφαση 42799/Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ΦΕΚ 2425/β/7-6-2021, διαθέσιμη στην ελληνική γλώσσα: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-allodapoi/prosfyges-politiko-asulo/koine-ypourgike-arophase-42799-2021.html>.
- ²⁸ 2019, Άρθρο 84
- ²⁹ Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Ετήσια Διακοίνωση, διαθέσιμη στον δικτυακό τόπο : <https://bit.ly/3wfcgfi>, σ. 13 και, Στιγμιότυπα από τη Λέσβο για το χρονικό διάστημα 2 Αυγούστου -8 Αυγούστου 2021.
- ³⁰ Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : EN P-000604/2021, Απάντηση της κυρίας Γόχανσον εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (1.6.2021), διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : <https://bit.ly/3cuwEGb>
- ³¹ Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : <https://apnews.com/article/europe-afghanistan-migration-386a7150f322b9022b50e63daced0d00c>
- ³² Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : <https://www.cnn.gr/politiki/story/278049/mitarakis-gia-afganistan-h-ellada-den-tha-einai-pyli-eisodoy-gia-ena-neo-kyma-prosfygon>
- ³³ <https://www.unhcr.org/comprehensive-refugee-response-framework-crrf.html>
- ³⁴ Άρθρο 86, παράγραφος 3 - Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 4636/2019 (ή ΜΠΒ)
- ³⁵ ΗΙΑΣ-Σύνδεσμος Αρωγής Εβραίων Προσφύγων και «Equal Rights Beyond Borders» (Ισα Δικαιώματα Πέραν των Συνόρων), "η Ελληνική Υπηρεσία Ασύλου Συμφωνεί Επιτέλους Με την "Τοποθέτηση" βάσει της οποίας η Τουρκία Ορίστηκε ως Ασφαλής Τρίτη Χώρα - Και φαίνεται να λείει ακριβώς το Αντίθετο", 22 Ιουλίου 2021, διαθέσιμο στη διεύθυνση: <https://bit.ly/3lpKrD9>.
- ³⁶ Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : https://www.hias.org/sites/default/files/greece_doc_save.pdf
- ³⁷ Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : <https://www.gcr.gr/en/news/press-releases-announcements/item/1735-greece-deems-turkey-safe-but-refugees-are-not-the-substantive-examination-of-asylum-applications-is-the-only-safe-solution-for-refugees>
- ³⁸ Βάσει του Χάρτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Σύμβασης της Γενεύης (1951) για το Καθεστώς των Προσφύγων.
- ³⁹ Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : <https://www.gcr.gr/en/news/press-releases-announcements/item/1769-apantisi-tis-epitropou-esoterikon-tis-evropaikis-epitropis-ilva-gioxanson-gia-tis-paranomes-epanaprothiseis>
- ⁴⁰ Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : <https://www.gcr.gr/en/news/press-releases-announcements/item/1769-apantisi-tis-epitropou-esoterikon-tis-evropaikis-epitropis-ilva-gioxanson-gia-tis-paranomes-epanaprothiseis>
- ⁴¹ <https://www.unhcr.org/rs/en/18563-the-1951-refugee-convention-70-years-of-life-saving-protection-for-people-forced-to-flee.html>
- ⁴² Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο : https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/plmrep/COMMITTEES/LIBE/DV/2021/07-14/14072021FinalReportFSWG_EN.pdf

© Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και Oxfam International [Σεπτέμβριος 2021]

Το έγγραφο αυτό συντάχθηκε από τον Σπύρο Βλάντ Οικονόμου και τον Βασίλη Παπαστεργίου. Αποτελεί μέρος μιας σειράς κειμένων που έχουν συνταχθεί για έναν τεκμηριωμένο δημόσιο διάλογο για θέματα αναπτυξιακής και ανθρωπιστικής πολιτικής.